

REFERAT ZGODOVINA: OSAMOSVOJITEV SLOVENIJE

Proti koncu osemdesetih let so se v Sloveniji zbrali številni izobraženci in politiki okoli Nove revije in javnosti predstavili različne članke z Slovensko narodnostno tematiko. 8. maja leta 1989 so prve opozicijske stranke, na protestih proti aretaciji Janeza Janše, podale politično izjavo imenovano Majniška Deklaracija, v kateri so zapisali da želijo živeti v suvereni državi slovenskega naroda, ter da želijo samostojno odločati o povezavi z južnoslovanskimi narodi.

Leta 1989 je komunistična oblast v Sloveniji, kljub ugovarjanju Beograda, dovolila svobodno večstrankarsko življenje. Na prvih večstrankarskih volitvah po drugi svetovni vojni, aprila 1990, so se novonastale stranke, ki so se zavzemale za večjo demokratizacijo in avtonomijo Slovencev, povezale v Demokratično opozicijo Slovenije imenovano DEMOS. DEMOS je na teh volitvah s 54% glasov premagal ostale stranke, katerih politični program je bil podoben staremu režimu.

Nova vlada pod vodstvom Lojzeta Peterleta je nasprotovala težnjam vodstva o uvedbi centralizma in se zavzemala za ohranitev slovenske avtonomije, kasneje pa so zahtevali še več. Zavzemala se je tudi za preobrazbo Jugoslavije v konfederacijo. Ker je ni, razen Hrvaške, nihče podprl, se je koalicija DEMOS, odločila za plebiscit o samostojni Sloveniji.

Plebiscit je bil izveden 23.12.1990. 26.12. pa so bili objavljeni rezultati plebiscita, ki so pokazali da se je 82,2% Slovencev in tujcev, ki so živeli na slovenskem ozemlju, odločilo za samostojnost Slovenije. Tako je bila takratna vlada obvezana, v šestih mescih, pripraviti vse, da Slovenija postane samostojna in suverena država.

Sprejeti so bili temeljni državni zakoni, kot so: Zakon o Banki Slovenije, Državljanstvu RS itd. 20. februarja 1991 so sprejeli 19. amandma k ustavi RS in tako istopili iz pravnega reda SFRJ. Spomladi leta 1991 se je koalicija še zmeraj pogajala o konfederalni ureditvi Jugoslavije, dogajali pa so se tudi številni incidenti med JLA in TO, ki so nakazovali, da se JLA ne bo sprijaznila s Slovensko osamosvojitvijo.

Najpomembnejši incident se je zgodil v učnem centru TO v Pekrah. Ko je JLA zahtevala zaprtje učnih centrov v Pekrah in na Igu, Slovenske oblasti tega niso hotele storiti. JLA je v mariborske vojašnice poslala okrepitev, v bližino učnih centrov, pa je začela pošiljati izvidnike. 23. maja so teritorialci zajeli dva izvidnika, vendar so ju takoj izpustili. Kljub temu je JLA učni center obkolila. Ker so imeli po pozivanju k predaji enote, ki je ujela izvidnika, teritorialci namen z orožjem braniti učni center, je JLA v Pekre poslala okrepitev. Zvečer so se začela pogajanja, na katerih sta sodelovala tudi 2 člana TO, ki so ju sredi pogajanj nasilno odvedli v vojaški zapor. Lokalni prebivalci so se temu uprli tako da so okoli vojašnice, kjer sta bila zaprta člana TO, naredili živi zid. Nato je oklepnik zapeljal v množico in tam do smrti povozil Josefa Šimčika.

Zaradi neuspelega dogovora o konfederalni Jugoslaviji, je slovenska vlada 25.6. sprejela deklaracijo o neodvisnosti RS in ustavni zakon. Naslednjega dne je bila svečana razglasitev državne neodvisnosti, na Trgu republike v Ljubljani. Z razglasitvijo neodvisnosti Slovenije se ni strinjala jugoslovanska vlada in jo je poskušala preprečiti z akcijo jugoslovanske armade. JA v Sloveniji je v noči razglasitve slovenske neodvisnosti začela zasedati mejne prehode Slovenije, s čimer bi Slovenijo odrezala od sveta in jo zadržala v Jugoslaviji.

Začela se je desetdnevna vojna.

Kljub temu, da se je vojna začela 27. junija, je JLA že dan prej začela okupirati primorsko.

Četrtek, 27.6.

Ponoči so začele enote JLA prodirati proti mejnim prehodom in letališču Brnik. Na poti so se

srečevale z nebranimi barikadami iz tovornih vozil in močnemu protestiranju domačinov. Ob 9.00 so se iz Maribora začele prebijati kolone, proti mejnemu prehodu Šentilj. Ustavila jo je branjena barikada. Zvečer so potekali spopadi na letališču Brnik, kjer so padli štirje vojaki JLA in en pripadnik TO, ostali pripadniki JLA pa so se predali. Hud spopad se je zgodil pri Ilirski Bistrici, kjer so padli trije vojaki JLA. Med poskusom raketnega napada in desanta na učni center TO na Igu, je bil sestreljen vodilni od treh vojaških helikopterjev. Kolona ki se je prebijala iz Bele krajine je bila ustavljena pri Medvedjeku.

Petek, 28.6.

ponoči so se mobilizirale enote TO in začele osvobajati prejšnji dan zavzete mejne prehode. Enoti, ki je napredovala proti Dravogradu se je uspelo prebiti preko barikade, vendar so spet naleteli na drugo sestavljeno iz tovornih vozil in branjeno. Na pomoč so jim prišla letala, ki so barikado uspešno obstreljevala in pri tem na žalost ubila štiri voznike tovornjakov, na naslednji odpor so naleteli pri Dravogradu. Po hudem spopadu so zavzeli mejni prehod Holmec. Pri tem sta padla dva policista in trije vojaki JLA. Prav tako je bila letalsko napadena barikada pri Medvedjeku, kjer je bilo ubitih šest tovornjakarjev. Letala so napadla tudi letališče Brnik, oddajnike Krim, Kum, Boč in Nanos ter Karavanški predor, Kočevsko Reko in Mursko Soboto. JLA je zasedla prehod Gornja Radgona, TO pa več vojaških skladišč in vojašnic, kar je prispevalo k bistveno boljši oborožitvi TO.

Sobota, 29.6.

V noči s petka na soboto so se predstavniki Slovenije v Zagrebu sestali s tremi zunanjimi ministri Evropske skupnosti in predsednikom zveznega izvršilnega sveta SFRJ. Sprejeli so dogovor o ustavitvi sovražnosti, ki pa ni obveljal. Dopoldne so se vdali vojaki na letališču Brnik. Razbita je bila enota, ki je prodirala proti Šentilju. Popoldne se je po uspešni akciji miličnikov predal mednarodni mejni prehod Vrtojba. JLA je zahtevala kapitulacijo Slovenije do naslednjega dne.

Nedelja 30.6.

Ob 9. uri so proti Sloveniji poletela letala, ki pa so se hitro obrnila. JLA je na Hrvaškem sestavljala nove enote za napad na Slovenijo. Prav tako je TO iz 9 zaseženih tankov pri Novi Gorici sestavila tankovsko četo.

Ponedeljek 1.7.

Oklepna enota je prebila blokado pri Medvedjeku, vendar so bili vseeno zajeti.

Torek 2.7.

Pomemben preobrat.

Četrtek 4.7

Osvobojeni so bili vsi mejni prehodi. Enote JLA se umikajo na Hrvaško in v vojašnice. Vojakom iz Gornje Radgone, kjer so se v preteklih dneh vrstili boji, je dovoljen umik. Prav tako tudi vojakom iz Brnika in Dravograda.

Nedelja 7.7 – brionska deklaracija.

7. julija je bil po posredovanju evropske diplomacije na sestanku med jugoslovansko in slovensko delegacijo sestavljen sporazum. Republika Slovenija je ohranila nadzor nad svojim ozemljem skupaj z zunanjimi mejami, slovenske sile so odpravile blokado enot JA, ki so se morale vrniti v vojašnice, izpuščeni so bili vsi vojni ujetniki in Slovenija se je za tri mesece morala odreči nadaljnjim osamosvojitvenim ukrepom.

Predsedstvo SFRJ je 18. julija sprejelo odločitev, da se JLA v treh mesecih z orožjem in opremo

umakne iz Slovenije. Zadnji vojaki so Slovenijo zapustili skozi koprsko pristanišče v noči s 25. na 26. oktober.

Vojna je, po do sedaj znanih podatkih, zahtevala skupno 76 žrtev: 19 na slovenski strani, 45 na strani JLA, 12 pa je bilo tujih državljanov. Slovenska stran je imela 182 ranjenih, JLA pa 146, JLA pa je imela v desetdnevnem spopadu uničenih ali poškodovanih 31 tankov, 22 oklepnih transporterjev, 172 transportnih vozil in 6 helikopterjev. V vojni je sodelovalo 16000 pripadnikov TO, 1000 policistov in 35200 pripadnikov JLA

Med tem moratorijem so neodvisno Slovenijo priznale Hrvaška, Litva, Gruzija, Latvija in Estonija. Ker do 8. oktobra ni bilo novega sporazuma med Slovenijo in Jugoslavijo, je obveljala mednarodna razsodba, da je

Jugoslavija razpadla. Slovenija si je začela prizadevati za mednarodno priznanje, o katerem se je 3. oktobra ob obisku predsednika Kučana in zunanjega ministra Rupla pozitivno izrazil francoski predsednik Francois

Mitterrand. Evropska skupnost je pred božičem 1991 sklenila, da bo 15.1. 1992 priznala neodvisni državi Slovenijo in Hrvaško. Sledilo je množično priznavanje in aprila 1992 so Slovenijo priznale ZDA, 22. maja 1992 je bila

Slovenija skupaj s Hrvaško in Bosno in Hercegovino sprejeta v OZN, maja 1993 pa v Svet Evrope.